

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ**

ВОСПИТАНИЕ
списание за теорија и практика

Штип, 2009

ВОСПИТАНИЕ
списание за теорија и практика
год. 6, број 10
2009 год.

Издавач
Универзитет „Гоце Делчев” - Штип

За издавачот
проф. д-р Саша Митрев

Главен и одговорен уредник
проф. д-р Блаже Китанов

Редакциски одбор
проф. д-р Блаже Китанов
проф. д-р Емилија Петрова - Ѓорѓева
д-р Снежана Јованова - Митковска
м-р Кирил Барбареев
м-р Трајче Стојанов
доц. д-р Соња Петровска

Техничко уредување
Славе Димитров
Благој Михов

Лектор
Даница Гавриловска-Атанасовска

Тираж:
500 примероци

Списанието излегува еднаш годишно

СОДРЖИНА

Проф. д-р Блаже Китанов Невербалната комуникација како интеркултурна комуникација	5
Проф. д-р Микеле де Бени Белешки за комуникацијата	19
Проф. д-р Емилија Петрова - Ѓорѓева Современи тенденции во развојот на интелектуалното воспитание	23
Доц. д-р Виолета Николовска Функционална морфологија	31
Проф. д-р Ленче Милошева Анксиозност и депресивност кај деца и адолесценти	45
Помл. асс. Билјана Стојанова Проф. д-р Ленче Милошева Вредносните ориентации кај адолесцентите	55
Доц. д-р Билјана Ивановска 20 години по паѓањето на Берлинскиот ѕид (1989-2009)	63
Доц. д-р Соња Петровска Теориски пристапи во училишниот менаџмент	65
М-р Татјана Уланска Методи на предавање литература	77
Проф. д-р Снежана Ставрева-Веселиновска Проф. д-р Лилјана Колева-Гудева Стекнување на компетентност на наставникот кој предава предмети од природните науки	101

Доц. д-р Снежана Јованова-Митковска	
Акционите истражувања и нивната примена во педагошката практика	111
М-р Нина Даскаловска	
Ликот на хуманистичкиот наставник	123
Асс. м-р Ирена Китанова	
Блумова таксономија на воспитно-образовните цели	129
М-р Миленко С. Стојник	
Биоритам – предизвик на природата	133
Доц. д-р Јованка Денкова	
Пеперут - симбол на љубовта	141
М-р Владимир Китанов	
Лесново - природна и културна дестинација за развој на руралниот туризам.....	145
Даница Гавриловска - Атанасовска	
Поетот се раѓа - говорникот се создава	151
Јадранка Тодевска	
Карактеристики и видови на толкување	157
Проф. д-р Фехим Хусовиќ	
Наставни објекти	165

Доц. д-р Јованка Денкова
Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип

ПЕПЕРУТ – СИМБОЛ НА ЛЌУБОВТА

(Велко Неделковски, *Летачкиот човек Пеперут*, Детска радост, Скопје, 2005)

Современите македонски писатели осознале дека никогаш не се премногу делата кои се посветени на помладата читателска публика - онаа која ги преживува најдинамичните, најнеизвесните, најнејасните, но воедно и највозбудливи моменти од животот. Од тие причини, тие во своето творештво издвојуваат значајно место на чувствата во младата детска душа. Во своите дела наменети за младите, посебно место им посветуваат на оние први, иницијални проблесоци на емоции, оние бурни младешки душевни бранувања, кои се интензивни како летната горештина, минуваат брзо како летните дождови, но тоа се доживувања и емоции кои оставаат длабоки и неизбришливи траги во срцето на младиот човек.

Романот на Велко Неделковски, *Летачкиот човек Пеперут* (Детска радост, Скопје, 2005), со својот невообичаен наслов уште на почеток ќе го заскокотка љубопитството на читателот. Сè до средината на романот останува неизвесноста за ваквиот наслов. Некаква индиција е заробувањето на необичната пеперутка, но и тоа не е докрај прецизирано, така што појавата на чудесните елементи во романот буквално го шокираат читателот. Тој шок е во вид на пријатно изненадување, бидејќи од вистински реален амбиент, оддеднаш сме сведоци на сказновидни настани.

Дејство на романот започнува со сликата на патувачкиот мини-карван, составен од два автомобили. Едниот е во сопственост на скопското семејство Ивановски, составено од три члена - Бошко, Гордана и нивниот син Томец, како што го викаат нагалено, кои патуваат со нивното амортизирано „југо“. Вториот автомобил „волво“ е во сопственост на македонскиот иселеник во Шведска, Симон Божиновски и неговото семејство, сопругата Јулија и ќерката Ингрид, која нагалено ја викаат Инге. Другарите од детството, Бошко и Симон патуваат кон Охрид на летен одмор, но старото „југо“ на Бошко се расипува во близина на реката Радика и тие се принудени да застанат и да преноќат таму. Восхитени од

убавините на пејзажот се залогоруваат и она што првобитно требаше да биде една ноќ, се претвора во неколкудневен одмор.

Во еден таков прекрасен и чист амбиент нормално е што најпрвин се зародува пријателство меѓу средношколеџот Томец и осмоодделенката Инге, кое отпрвин е исполнето со ситни „боцкања“, но постепено преоѓа во прва симпатија. Томец и Инге разговараат со родителите за нивните први љубови, ги анкетааат бидејќи не знаат што е тоа што го чувствуваат. Сведоци и поддржувачи на таа љубов се и родителите, свесни за чувствителниот период во кој се наоѓаат нивните деца: „*Го очекува лавиринт, лавиринт составен од многу мали крстосници. Пубертет, доба кога јавето и сонот играат слатка криенка-миженка...*“ (стр. 63).¹

Излетот во природата на Томец и Инге се претвора во лов на пеперутки, при што како подарок за Инге, Томец ќе улови голема бела пеперуга (Царот на пеперутките), но на молба на Инге го ослободуваат откако претходно му ги бележуваат крилцата со две црвени точки.

Свонењето на мобилниот телефон на Симон ги враќа во реалноста, од тој зелен рај, и од Шведска му поставуваат услов - за четири дена да се врати таму.

И за возрасните и за младите разделбата е тешка и болна: „*Зар ќе си оди, не сакам да си оди, како ќе дишам ако си оди?!... „Волвото“ исчезнува од хоризонтот и наеднаш сè како да замира. Денот предвреме се гаси, од правец на езерото прскаат сребрени капки вода, како сребрени солзи*“ (стр.105-107).

Престојот во некогаш познатата и блиска средина, пријателите и музицирањето на виолина на Инге не ѝ го даваат некогашниот душевен мир. Деновите минуваат во секојдневно очекување на некаков глас во правец север-југ или југ-север. Во таква напнатост и неизвесност и Инге и Томец пројавуваат нетрпеливост кон родителите, кон пријателите и кон училишните обврски. Родителите ѝ нудат совети за помош, бидејќи имаат модерни сфаќања и разбирање за нејзините чувства.

До овде романсиерското дејство се одвива во тотален реалистичен манир, без притоа поинтензивно да се алудира дека нешто необично ќе се случи. Дури овде со неколку збора авторот само загатнува некаква необичност: „*Нешто просто мораше да се случи: на истекот од овој ден!*“¹. Можеби затоа толку изненадува моментот кога одеднаш пред Томец се појавува белата пеперутка, проговорува и се преобразува: „*Бела пеперутка влета во собата и застапа на лустерот... Блесок, потоа пеперутката ја снема, а на нејзиното место стоеше џуџест човек во бел костум, бел цилиндар на главата, бел шал околу вратот, бели ракавици*

¹Извадоците се од книгата *Летачкиот човек Пеперут*, Велко Неделковски, Детска радост, Скопје, 2005.

на рацете“ (133-134). До крајот на романот, Пеперут патува од Томец до Инге и обратно, поучувајќи ги како да ја негуваат љубовта. По советите на Пеперут, по првичните луги и навредливи писма, и обајцата созреваат и почнуваат посмирено да ги прифаќаат своите емоции.

Првичната нетрпеливост во писмата е продукт на разочарувањето од разделбата, оддалеченоста и неизвесноста. Тоа се заканува да предизвика раскол во нивните чувства, но сепак, тоа разочарување е од темпорален (привремен) карактер.

Авторот ја зафаќа и темата за (пре)зафатеноста на родителите во денешното динамично живеење нивната обземеност со некои не толку важни нешта во животот, при што несвесно ги занемаруваат децата на кои им се толку потребни: *„Тие биле зафатени, сите родители се зафатени! И таму, и овде, просто целата планета е населена со презафатени родители! И љубопитни до бесвест!... Порано ми бевте и родители и другари! Сега, кога сте ми најмногу потребни, ве гледам само преку викендот. Немате време, немате волја, немате вистински совети!“* (153,158). А токму советите им се толку потребни на младите. И, во такви услови се јавува чудесниот човек Пеперут, час како мал цуцест човек, час како момче, час како оџакар, час како учител по виолина. До крајот на романот тој доживува повеќе трансформации, во согласност со неговите титули: *„...летач, гласник, советник и чувар на првовљубени чувства!“* (134). Наместо родителите, Пеперут на Томец му ги дава одговорите на најважните прашања кои го интересираат, за мозолчињата, за стекнување нови другари и, воопшто, за сите недоумици на растењето и созревањето. Еве како Пеперут го објаснува тој мистериозен период на петнаесеттата година од животот: *„Таму има многу патеки, но само една е вистинската. Само таа води кон излезот од овој лавиринт! Тој излез е претставен со една голема порта, зад која се крие светот на возрасните. Од тебе зависи колку време ќе талкаш низ малите погрешни патеки. Таму осветлувањето е мошне слабо, можно е да паднеш и да се повредиш. Тоа боли, тоа измамува солзи!...“* (202).

Благодарение на советите на Пеперут, Томче го надминува непочитувањето кон родителите, професорите, а му помага и да не се впушти во криминал. Следуваат месеци на допишување меѓу Томец и Инге, сè до видувањето во јули на истата прекрасна падинка кај Радика.

Авторот се ангажира да го прикаже моментот на иницијалното раѓање на љубовта и нејзино негување и одржување. Тој покажува извонредна агилност во задачата која си ја поставил, преку појавата на фантастичниот Пеперут - кој е симбол на љубовта. Неговите трансформации од пеперутка до момче, за на крај да се преобрази во млад човек, истовремено се и

слика на растењето и созревањето. Со внесувањето на овој фантастичен елемент, авторот на делото му дал надреална боја и постигнал ефект на вчудовидување и нерешителност. Иако ликовите не се многу изненадени од појавата на Пеперут и неговите трансформации, сепак кај читателот постои една константна дилема дали Пеперут не е само одраз на проблемите и дилемите на Томец и Инге, дали не е она што родителите не се во состојба да им го дадат – внимание, разговор и појаснување на вртокот емоции во нив, како и советник/водич низ искушенијата на современото живеење.

Летачкиот човек Пеперут е младешки роман кој ги отсликува проблемите на младите и она што ги интересира, проблемите и дилемите кои ги мачат, односите родители - деца, односите меѓу младите во и вон училиштето. Тоа е роман-слика за современиот живот на младите во време на модерната технологија, Интернетот, мобилните телефони. Во него се прикажани искушенијата на урбаното живеење, негативните појави, ситниот криминал... Посебна вредност и привлечност на романот претставува младешкиот (тинејџерски) жаргон кој е многу сликовит, интересен и актуелен. Од тие причини, веруваме дека ова дело ќе го задржи интересот на младиот читател и ќе остане негов верен водич низ лавиринтите на пубертетот.